

A NÖVEKEDÉSI HITELPROGRAM EREDMÉNYEI

2017. március 31-én lezárult a Növekedési Hitelprogram (NHP), amely a kkv-hitelezés meghatározó tényezője volt az elmúlt négy évben. A célzott jegybanki eszköz keretében a 2013. júniusi indulás óta közel 40 000 mikro-, kis- és középvállalkozás jutott kedvező finanszírozáshoz több mint 2 800 Mrd Ft összegben. A program érdemben hozzájárult a hitelezési fordulat megvalósulásához: az NHP elindítását követően a kkv-hitelezés korábban tapasztalt évi 5–7 százalékos visszaesése megállt, majd 2015-től fokozatosan emelkedésnek indult. A dinamika 2016-ban már az – MNB által a hosszú távon fenntartható gazdasági növekedéshez szükségesnek tartott – 5–10 százalék közötti sávba került.

A mindössze három hónapig tartó első szakasz „felrázta” a kkv-hitelpiacot: a kedvező hitelfeltételi lehetőséggel élve számos vállalkozás próbálta megvalósítani elhalasztott beruházását vagy kiváltani korábbi hitelét, ami élénkítette a bankok közötti versenyt. A 2013 őszén indult második szakaszban a hangsúly már az új hitelekre, azon belül is a beruházási hitelekre terelődött, a 2016 elején indult harmadik szakaszban pedig – a fokozatos kivezetés jegyében – már csak beruházások finanszírozására volt lehetőség. 2014–2015-ben a középlejáratú kkv-hitelek közel felét az NHP keretében nyújtották, majd 2016-tól csökkent az NHP-s ügyletek részaránya. Az összes szakaszban együttesen mintegy 1700 Mrd forintnyi hitel- és lízingügylet szolgáltatta új beruházások finanszírozását. Az MNB becslései szerint az NHP 2 százalékponttal járulhatott hozzá 2013 és 2016 között a gazdasági növekedéshez, a foglalkoztatást pedig mintegy 20 ezer fővel növelhette.

Az NHP mindhárom szakaszában a mikrovállalkozások vették fel a legtöbb hitelt azok darabszámát tekintve, arányuk az idő előrehaladtával folyamatosan nőtt. E szegmensnek több mint 46 ezer darab ügylethez kapcsolódóan közel 860 Mrd Ft összegben nyújtottak kölcsönt a program keretében a hitelintézetek, döntő többségben beruházási célra. A kisebb vállalkozások nagyobb térfelületével összhangban csökkent a jellemző hitelméret is, amelynek medián értéke az első szakaszban még 21 millió forint volt, majd a második szakaszban 9 millió forintra, a kivezető szakaszban pedig 7 millió forintra esett vissza. A nagybankok nyújtották a hitelek több mint kétharmadát, de a kis- és közepes bankok, valamint a takarékszövetkezetek esetében a beruházási hitelek aránya valamivel magasabb (74, illetve 65%), mint a nagybankok esetében (55%).

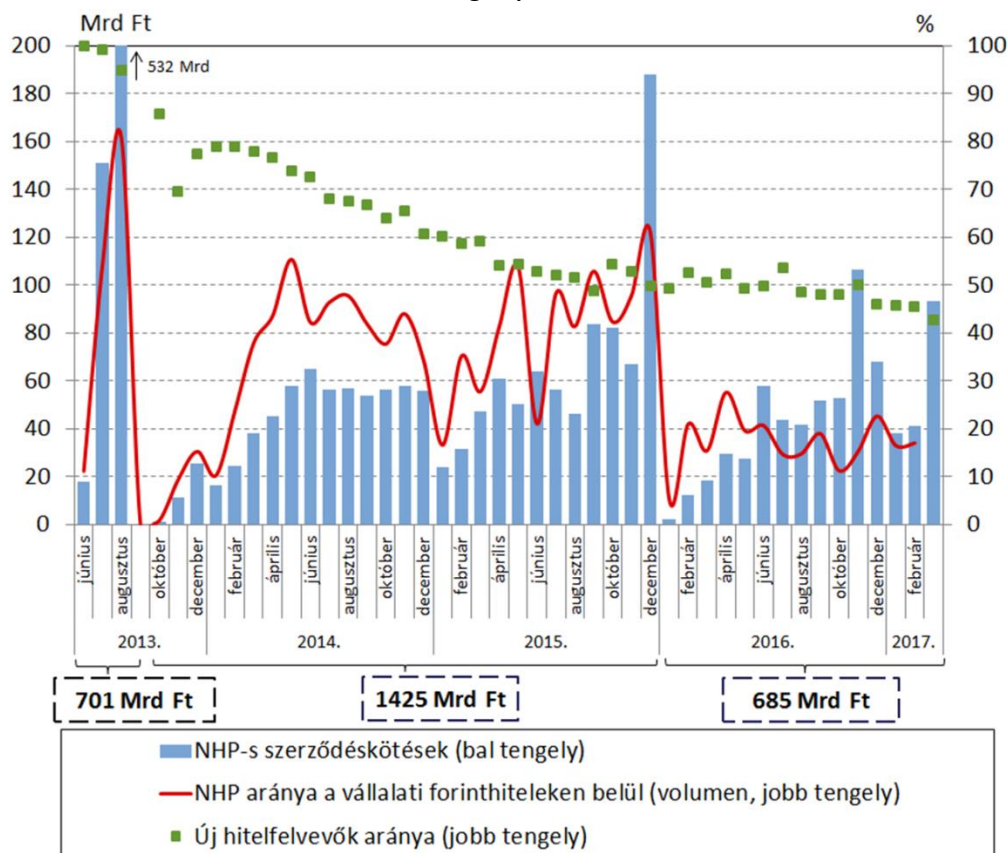
Az NHP-s hitelek közel kétharmadát a kereskedelem, javítás ágazatban, a mezőgazdaságban, illetve a feldolgozóiparban tevékenykedő vállalatok vették fel. Az NHP csökkentette a hitelek regionális koncentrációját: míg indulását megelőzően a kkv-hitelállomány mintegy 54 százaléka közép-magyarországi székhelyű vállalkozásokhoz kapcsolódott, az NHP-ban megkötött hitelszerződések összegének csak 36 százaléka köthető ehhez a régióhoz.

1. AZ NHP IGÉNYBEVÉTELÉNEK ALAKULÁSA – A HITELEZÉSI FORDULAT

A Növekedési Hitelprogram a kkv-hitelezés meghatározó tényezője volt az elmúlt négy évben. A 2013. júniusi indulás óta az NHP három szakaszában együttesen 2 811 Mrd Ft összegben kötöttek szerződéseket a programban részt vevő hitelintézetek 39 254 mikro-, kis- és középvállalkozással. Ebből a 2016 januárjában indult és idén március végén zárult harmadik szakasz igénybevétele mintegy 685 Mrd Ft volt. A program a vállalati hitelpiac keresleti és kínálati oldalára is jelentős hatást gyakorolt. A hosszú futamidőre is elérhető fix, kedvező kamatú, árfolyamkockázattól mentes hitel kiszámíthatóságot biztosított a kkv-k számára, ami lehetővé tette üzleti tevékenységük bővítését, elhalasztott és új beruházások megvalósítását. A hitelintézetek között fokozódott a verseny az ügyfelek megszerzéséért és megtartásáért.

Az MNB által rendelkezésre bocsátott keretösszeg kihasználtsága a program mindhárom szakaszában 90 százalék felett volt. A program keretében nyújtott hitelek aránya az összes új vállalati hitelszerződés összegének 40 százaléka körül alakult a második szakasz ideje alatt, a harmadik szakaszban nyújtott forintbitelek azonban már csak mintegy 20 százalékát tették ki a vállalati forintbiteleknek, összhangban a fokozatos kivezetés szándékával. A programban hitelhez jutó vállalkozások köre folyamatosan bővült. Jóllehet számos vállalat vett föl több alkalommal is hitelt a program keretében, az új „belépők” aránya a csökkenő tendencia mellett is végig 40 százalék fölött maradt (1. ábra).

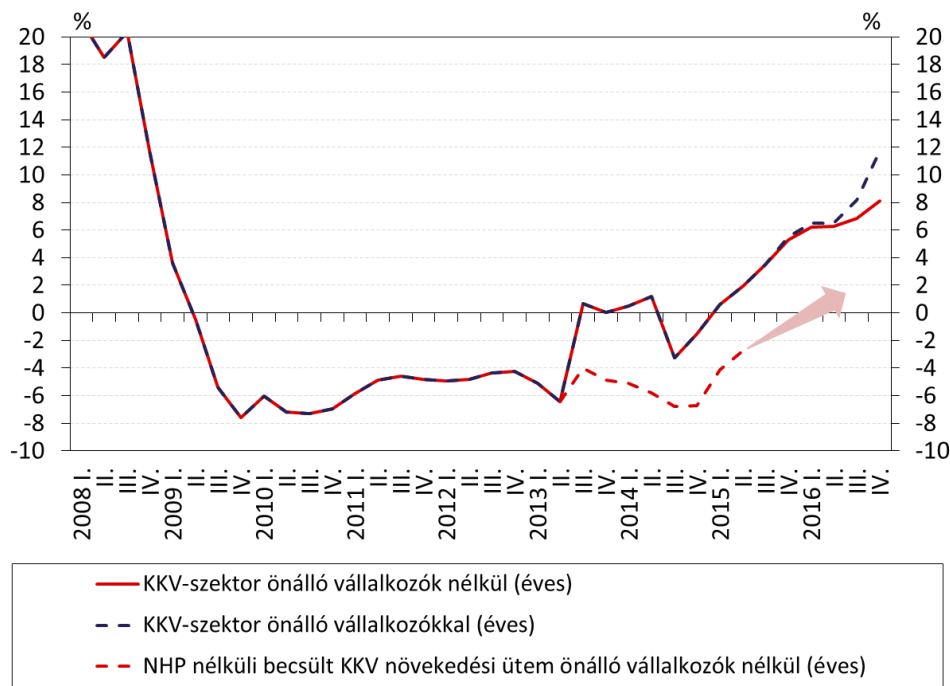
1. ábra: Az NHP igénybevétele alakulása

Megjegyzés: az NHP-s hitelek vállalati forintbitelekben belüli aránya az önálló vállalkozóknak nyújtott hitelek nélkül értendő. Forrás: MNB.

A program ezzel érdemben hozzájárult a hitelezési fordulat megvalósulásához. Az NHP elindítását követően a korábban tapasztalt évi 5–7 százalékos visszaesés megállt, majd 2015-től fokozatosan emelkedésnek indult. A dinamika 2016-ban már az – MNB által a hosszú távon fenntartható gazdasági növekedéshez szükségesnek tartott – 5–10 százalék közötti sávba került. Az NHP nélkül a fordulat csak jóval később következett volna be (2. ábra).

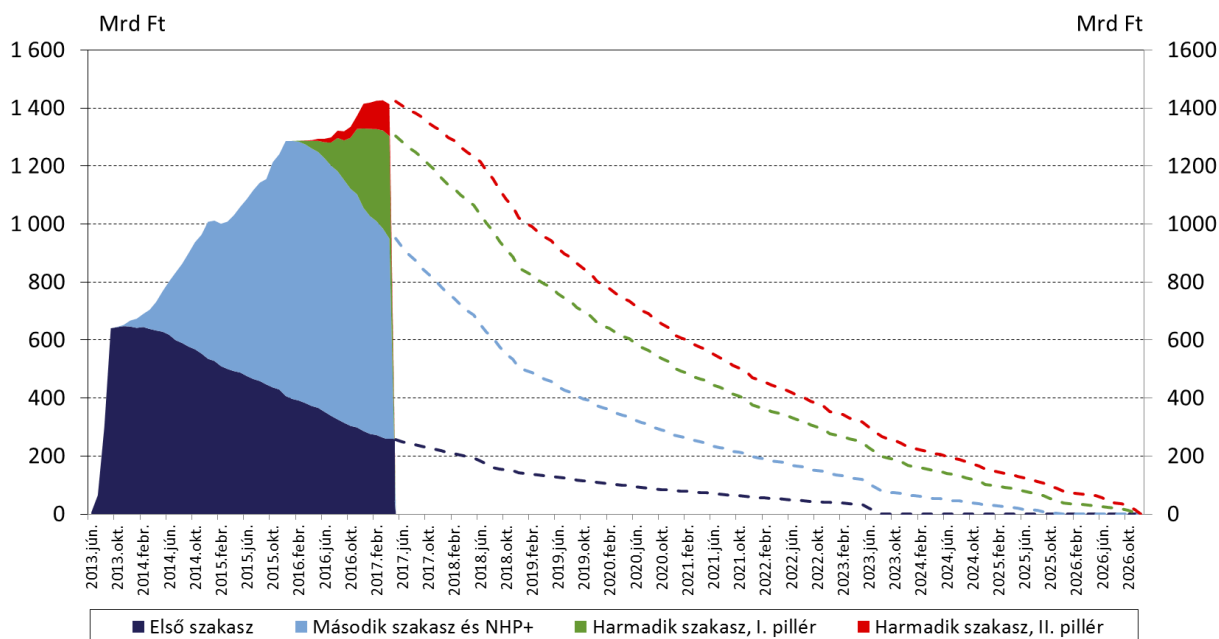
2. ábra: A kkv-szektor hitelállományának növekedési üteme

Megjegyzés: tranzakció alapú, 2015. IV. előtt bankrendszeri adatok alapján becsülve. Forrás: MNB.

Az NHP-s hitelek 1 400 Mrd Ft-ot meghaladó jelenleg is fennálló – azaz a már visszafizetett, valamint a még le nem hívott hitel(rész)eket nem tartalmazó – állománya a teljes kkv-hitelállomány mintegy harmadát teszi ki. A kint lévő állomány 2017 első negyedévének végére elérte csúcsát: ezt megelőzően a második és a harmadik szakaszban létrejött hitelekhez kapcsolódó lehívások (amelyekre rendre 2017, illetve 2018 közepéig van lehetőség) aggregáltan meghaladták az összes szakasz hiteltörlesztéseit, innentől azonban az állomány fokozatos leépülése várható. Becslésünk szerint 2020 közepére az állomány a legmagasabb értékéhez képest mintegy felére, azaz 700 Mrd Ft közelébe, 2023 elejére pedig mintegy 25%-ára, azaz 350 Mrd Ft közelébe csökkenhet, mielőtt 2026 végén a hitelek teljes egészében kifutnak (3. ábra).

3. ábra: Az NHP keretében létrejött hitelállomány felépülése és várható alakulása

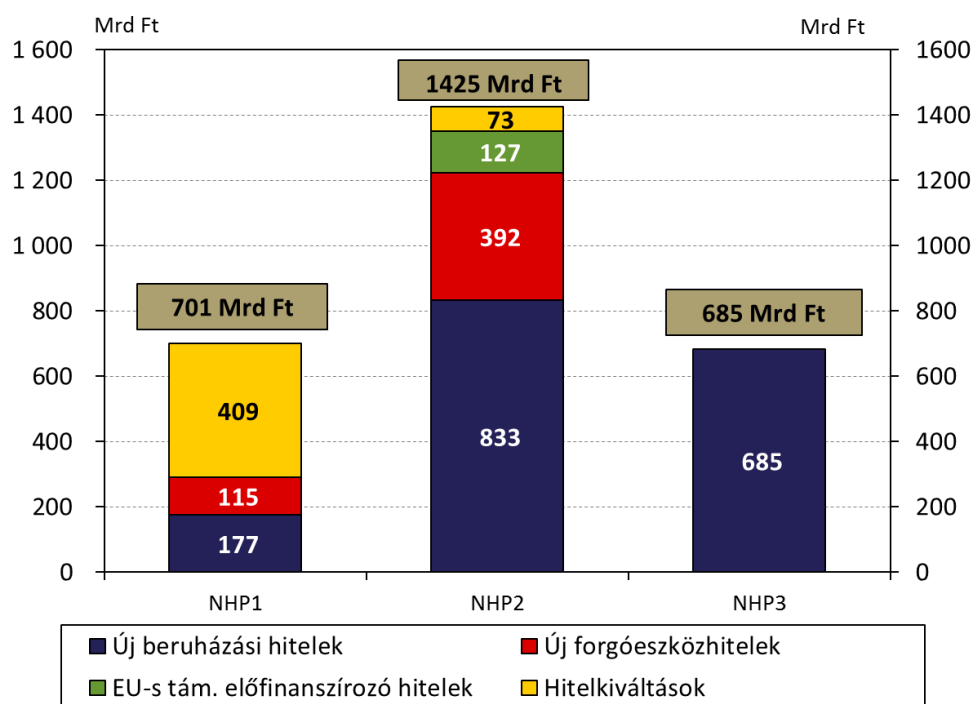
Megjegyzés: a harmadik szakasz devizapillére keretében nyújtott hitelek nem növelik az MNB mérlegét, miután a forintitelt egy csereügylet formájában a jegybank visszaveszi, és helyette eurót ad a devizatartalékokból. Forrás: MNB.

2. A HITELCÉLOK ALAKULÁSA – A GAZDASÁGI NÖVEKEDÉSRE GYAKOROLT HATÁS

A program egyes szakaszai különböző sajátosságokat mutattak, egyre inkább a beruházási hitelek kerültek előtérbe. A mindössze három hónapig tartó első szakasz lendületet adott a kkv-hitelpiacnak. Ezen rövid, intenzív időszak alatt a program jelentősen enyhítette a hitelpiaci korlátokat, élénkítette a bankok közötti versenyt, hozzájárult a vállalkozások kamatterhének csökkentéséhez, és jelentős szerepe volt a vállalati devizahitelek forintosításában is¹. A 2013 őszen indult második szakaszban a hangsúly már az új hitelekre, azon belül is a beruházási hitelekre terelődött (4. ábra). A hosszabb szerződéskötési időszak, az erősödő verseny, a lízing formájában történő finanszírozásra való kiterjesztés, valamint a feltételek finomhangolásai szélesebb vállalati kör kedvező forráshoz jutását tették lehetővé, és a kisebb vállalati szereplők nagyobb arányú részvételét eredményezték. 2016 elején a fokozatos kivezetés jegyében indult el az NHP harmadik szakasza, amely a korábbi szakaszoknál célzottabb finanszírozásra adott lehetőséget. Ebben a szakaszban már csak beruházások megvalósítására nyújthattak hitelt a bankok, a természetes fedezettel rendelkező vállalkozások számára devizában is.

¹ Az NHP első szakaszában több mint 1700 darab ügyletke kapcsolódóan közel 230 milliárd forint összegű devizahitelt forintosítottak, ami az akkor fennálló, mintegy 1800 milliárd forint összegű teljesítő devizahitel-állomány több mint 10 százalékának kiváltását jelentette. Ezzel 2013 harmadik negyedévében közel 11 százalékkal csökkent a teljes kkv devizahitel-állomány. Az NHP különösen a svájci frankban eladósodott, természetes devizafedezettel szinte egyáltalán nem rendelkező mikro- és kisvállalkozások működésére volt leginkább kedvező hatással. Jóllehet ezen vállalkozások első ránézésre alacsonynak tűnő, mintegy 40 milliárd forint összegben váltották ki devizahiteleiket, ez az akkor fennálló teljesítő devizahitel-állomány harmadának forintosítását jelentette.

4. ábra: A hitelcélok megoszlása az NHP egyes szakaszaiban²

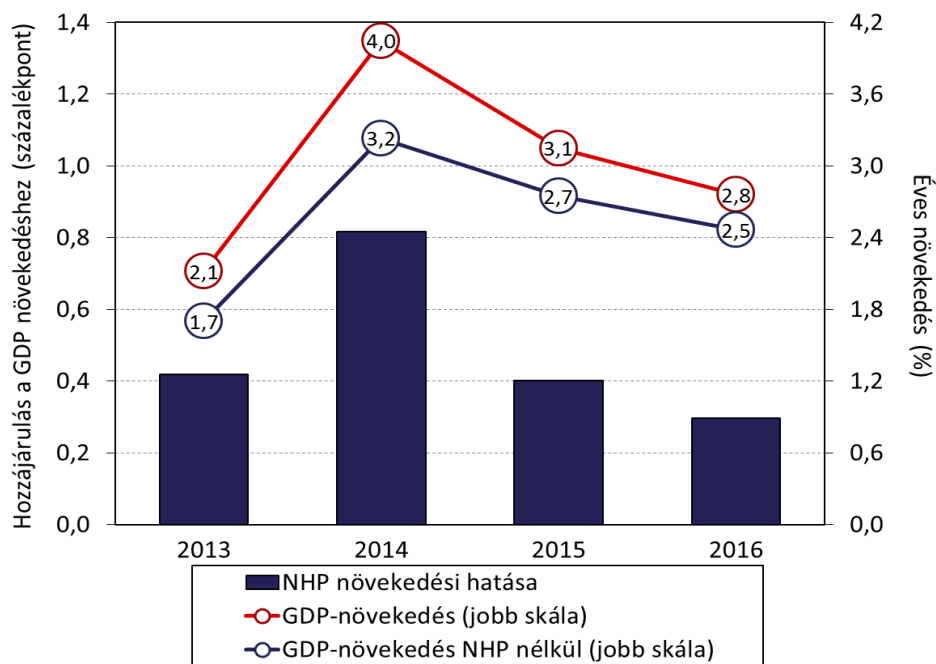

Megjegyzés: szerződéses összeg szerint. Forrás: MNB.

Számos beruházás valósult meg a program keretében felvett kedvező és kiszámítható kamatozású hitelből. Ezek egy része egyébként nem, vagy csak kisebb volumenben jött volna létre. Jóllehet ez az addicionális hatás vélhetően csökkent a piaci kamatok mérséklődésével párhuzamosan, összesen mintegy 1700 Mrd forintnyi hitel, illetve lízing szolgálta közvetlenül beruházások finanszírozását. A növekvő beruházások – az importigényükön felül – növelik a hazai aggregált keresletet, így a GDP is emelkedik. A GDP emelkedése jövedelemoldalról többlet bért és vállalati profitot eredményez, utóbbi a háztartások felé teljesített osztalék jellegű jövedelmet emeli. A háztartások jövedelembővülése fogyasztásukat emeli, másodkörös keresleti hatásokat generálva. A beruházások révén létrejövő többletkapacitásoknak és a kereslet emelkedésének eredményeként nő a foglalkoztatottság. Az NHP összességében mintegy 2 százalékponttal járulhatott hozzá 2013 és 2016 között a gazdasági növekedéshez, a foglalkoztatást pedig mintegy 20 ezer fővel növelhette az MNB becslései szerint (5. ábra). A kibontakozó konjunkturális folyamatok növelik a bérhez, a fogyasztáshoz és a profithoz kötődő adóalapokat, így költségvetési többletbevétel is keletkezik.

² Az NHP második szakaszára vonatkozó adatok itt és a továbbiakban tartalmazzák az – azzal párhuzamosan futó – NHP+ konstrukcióban létrejött 23 Mrd forintnyi hitelt is.

5. ábra: Az NHP gazdasági növekedésre gyakorolt hatása

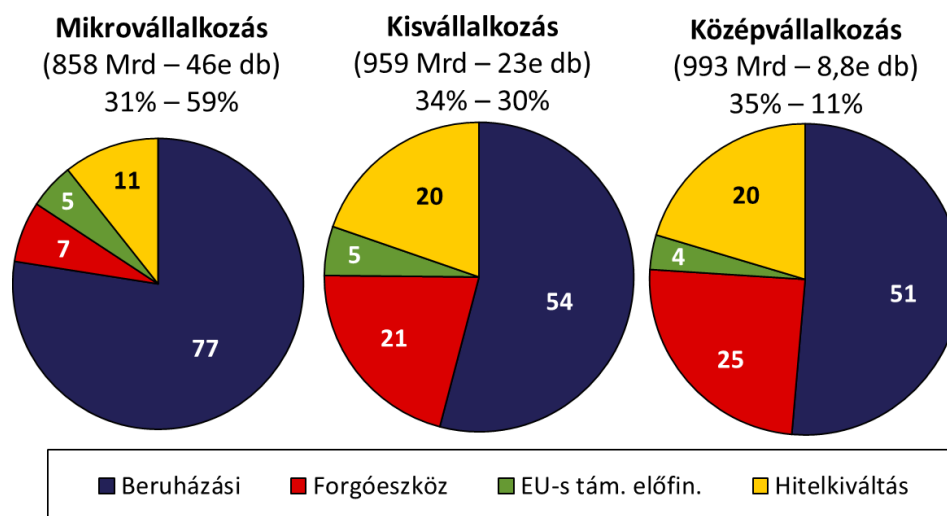
Forrás: KSH, MNB számítás.

3. VÁLLALATMÉRET SZERINTI MEGOSZLÁS

Darabszámát tekintve az NHP mindhárom szakaszában a mikrovállalkozások vették fel a legtöbb hitelt, döntő többségben beruházási célra. E szegmensnek több mint 46 ezer darab ügylethez kapcsolódóan közel 860 Mrd Ft összegben nyújtottak kölcsönt, illetve lízinget a program keretében a hitelintézetek. Ezzel részesedésük az összes ügyletből darabszám alapján mintegy 60 százalék, volumen szerint 31 százalék. Hiteleik több mint háromnegyede beruházási célokat szolgál (6. ábra).

A nagyobb kkv-k kisebb számban, de nagyobb összegű hiteleket vettek fel, és a forgóeszköz-finanszírozást szolgáló kölcsönök aránya magasabb ebben a vállalati szegmensben. A kisvállalkozások mintegy 960 Mrd Ft összegben, a közepes méretű vállalkozások pedig majdnem 1 000 Mrd Ft összegben vettek fel hitelt, ez az összes NHP-s hitel 34, illetve 35 százalékának felel meg, vagyis elmondható, hogy az összesített volumen alapján nagyjából kiegyenlített arányban jutottak finanszírozáshoz a mikro-, kis- és közepes vállalkozások.

6. ábra: A hitelcélok megoszlása az egyes vállalatcsoportokon belül

Megjegyzés: szerződéses összeg szerint; a vállalkozások elsődlegesen az éves beszámoló adataik alapján lettek méret szerint besorolva.³ Forrás: MNB.

2015 végéig volt lehetőség a program keretében forgóeszközhitelek és EU-s támogatások előfinanszírozását célzó hitelek felvételére. Előbbi hitelcélal nagyobb arányban éltek a nagyobb vállalkozások. A közepes vállalkozások hiteleinek – összeg szerint – negyede szolgált ilyen célt, jóllehet darabszám szerint esetükben is több mint 60 százalék volt a beruházási hitelek aránya. Az EU-s támogatások előfinanszírozása minden vállalatcsoport esetében 5 százalék körül volt (1. táblázat).

1. táblázat: A program keretében nyújtott hitelek vállalatméret és hitelcél szerinti megoszlása

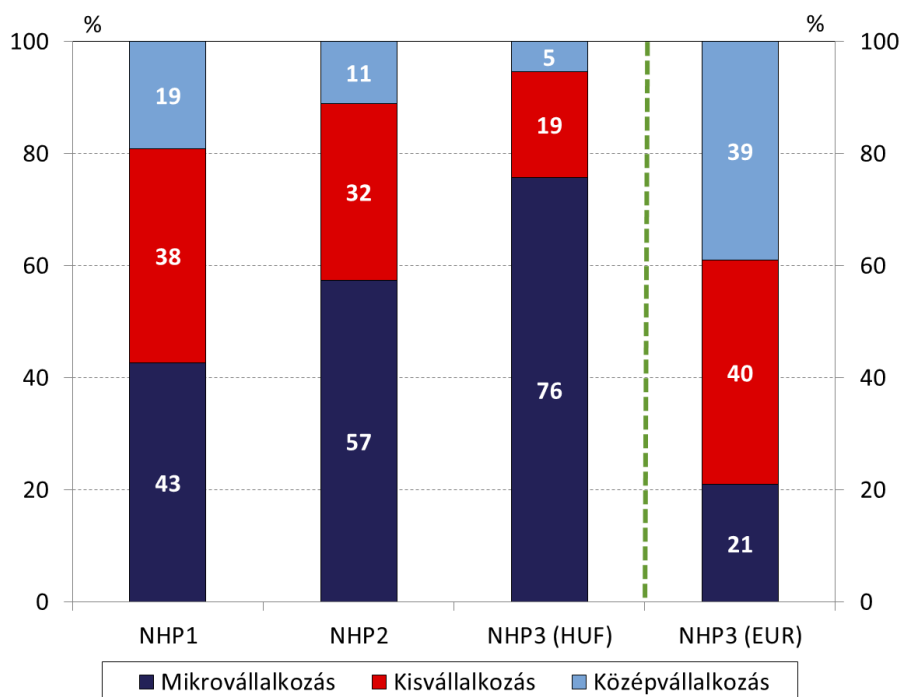
Mrd Ft	Mikrovállalkozás		Kisvállalkozás		Középvállalkozás		Összesen	
	Darab	Összeg	Darab	Összeg	Darab	Összeg	Darab	Összeg
Beruházási hitel	38 400	665	16 118	519	5 634	510	60 152	1 694
Forgóeszköz hitel	3 259	58	3 850	202	1 508	245	8 617	505
EU-s támogatás előf.	2 796	44	924	49	419	36	4 139	129
Hitelkiváltás	1 720	91	2 039	189	1 282	202	5 041	483
Összesen	46 175	858	22 931	959	8 843	993	77 949	2 811

Megjegyzés: a vállalkozások elsődlegesen az éves beszámoló adataik alapján lettek méret szerint besorolva. Forrás: MNB.

³ A társas vállalkozások által felvett hitelek főszabály szerint a hitelfelvételt megelőző évi (annak hiányában az azt megelőző évi) beszámoló adatai alapján kerültek besorolásra a kv tv.-ben szereplő értékhatárok szerint, ezek hiányában a vállalkozás által az adott évben és azt megelőzően felvett összes NHP-s hitel összege alapján (60-300 millió forint között kisvállalat). Az önálló vállalkozások által felvett hitelek főszabály szerint a mikrovállalati kategóriában szerepelnek. Függetlenül az előbbiektől adódó besorolástól, amennyiben a vállalkozás által a tárgyévben és azt megelőzően felvett összes NHP-s hitele meghaladja a 600 millió forintot, akkor a tárgyévben felvett hitelek minden esetben kis-, a 3000 millió forint fölött pedig a közepes méretű vállalati kategóriában szerepelnek.

Nőtt a mikrovállalkozások aránya az idő előrehaladtával (7. ábra). Ebben a második szakasz esetében a hosszabb szerződéskötési időszak, a harmadik szakasz forintpillére esetében pedig a csökkentett maximális hitelméret is szerepet játszhatott, miközben a verseny folyamatosan erősödött. A devizapillérben a mikrovállalkozások aránya kisebb, mert ez a szegmens jellemzően nem rendelkezik természetes fedezettel.

7. ábra: Az NHP-s hitelek megoszlása a felvevő vállalkozások mérete szerint

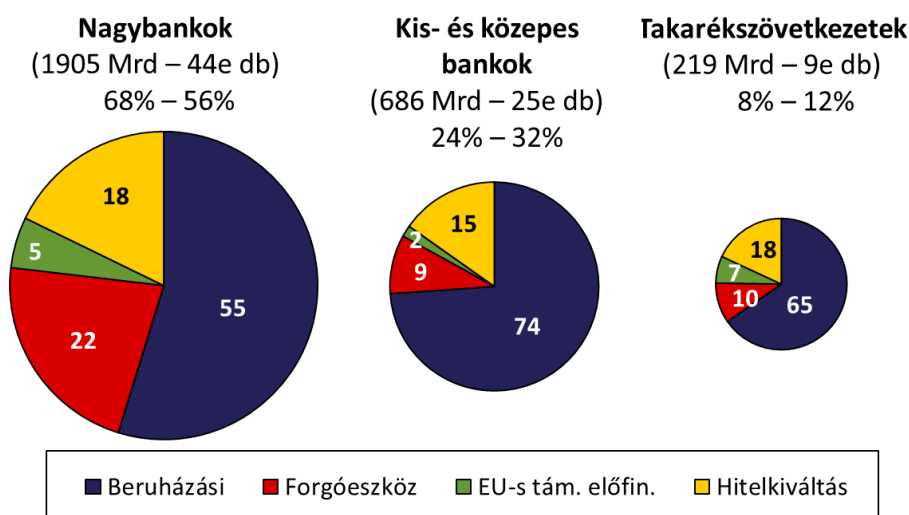
Megjegyzés: darabszám szerint; a vállalkozások elsődlegesen az éves beszámoló adataik alapján lettek méret szerint besorolva. Forrás: MNB.

4. A HITELEK BANKMÉRET ÉS HITELCÉL SZERINTI MEGOSZLÁSA

A nagybankok nyújtották a hitelek több mint kétharmadát, egyharmad köthető összesítetten a kis- és közepes bankokhoz, valamint takarékszövetkezetekhez. A nagybankok összesen több mint 1900 Mrd Ft összegben, a kis- és közepes bankok közel 700 Mrd Ft összegben, a takarékszövetkezetek pedig 220 Mrd Ft összegben nyújtottak hiteleket a program keretében⁴. A beruházási hitelek aránya a kis- és közepes bankok, valamint takarékszövetkezetek esetében valamivel magasabb (74 illetve 65%), mint a nagybankok esetében (55%), amelyek nagyobb arányban elégítettek ki forgóeszközhitel-igényeket a program első két szakaszában. Az EU-s támogatásokat előfinanszírozó hitelek aránya a takarékszövetkezetek esetében a legmagasabb, hiteleik mintegy 7 százaléka volt ilyen célú (8. ábra).

⁴ A Magyar Takarékszövetkezeti Bank által nyújtott hitelek a takarékszövetkezetek által nyújtottakkal szerepelnek egy kategóriában.

8. ábra: A hitelcélok megoszlása az egyes bankcsoportokon belül

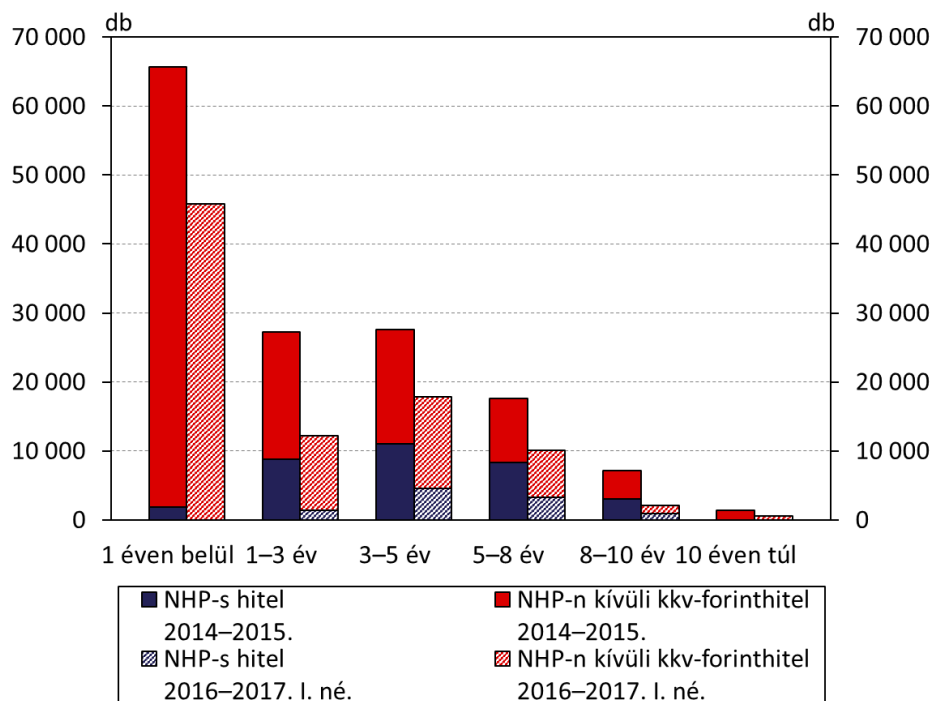
Megjegyzés: szerződéses összeg szerint. Forrás: MNB.

5. A HITELEK FUTAMIDŐ SZERINTI MEGOSZLÁSA

2014–2015-ben a középlejáratú kkv-hitelek közel felét az NHP keretében nyújtották, 2016-tól csökkent a részarányuk. Az NHP második szakaszában (2014–2015-ben) és a program harmadik szakaszában egyaránt a 3–5 éves futamidejű hitelek a legjellemzőbbek a társas vállalkozásoknak nyújtott hitelek között (9. ábra⁵). A 2014–2015-ös időszakban az éven túli lejáratú hitelek között minden futamidő esetében jelentős volt az NHP-s hitelek részesedése. Tekintettel arra, hogy az NHP harmadik, kivezető szakaszában kizárólag – jellemzően közép- és hosszú lejáratú – beruházási hitel és lízing nyújtására volt lehetőség, az NHP-s hitelek részaránya 2016-tól a 3 év alatti szegmensben jelentősen visszaesett. Az NHP-ban nyújtott hitelek részesedése az előző időszakhoz képest szinte minden futamidőn csökkent, ami a piaci hitelek újbóli térnyerését mutatja, összhangban az NHP fokozatos kivezetésének szándékával. Míg például 2014–2015-ben az 5–8 éves kkv-hitelek mintegy 50 százalékát NHP keretében nyújtották, a harmadik szakasz idején ez az arány közel 30 százalékra csökkent.

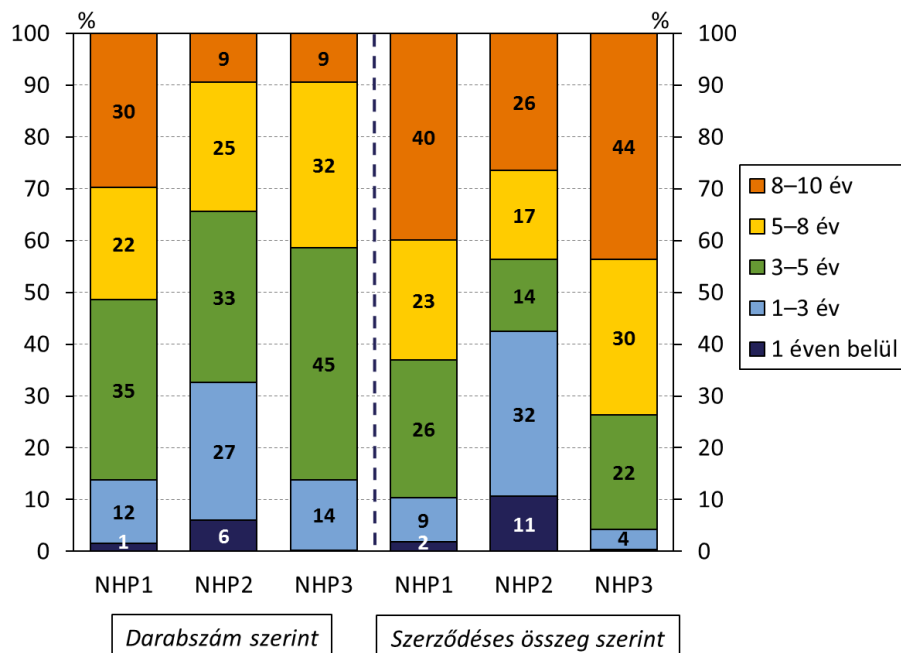
⁵ A különböző adatszolgáltatásokból származó adatok egyes esetekben nem feltétlenül állnak teljes mértékben összhangban egymással. A technikai okokkal magyarázható eltérések az elemzés főbb megállapításait nem befolyásolják. A korábbi elemzésekben publikált adatoktól való esetleges eltérés az adatrevízióknak tudható be.

9. ábra: Az NHP-s és NHP-n kívüli kkv-forinthitelek futamideje (darabszám szerint)

Megjegyzés: darabszám szerint; a megoszlás nem tartalmazza az NHP3 II. (deviza)pillérét, az egyéni vállalkozókat és őstermelőket. A vizsgált két időszak eltérő hosszúságú! Forrás: KHR, MNB.

10. ábra: Az NHP-s forinthitelek futamidejének megoszlása

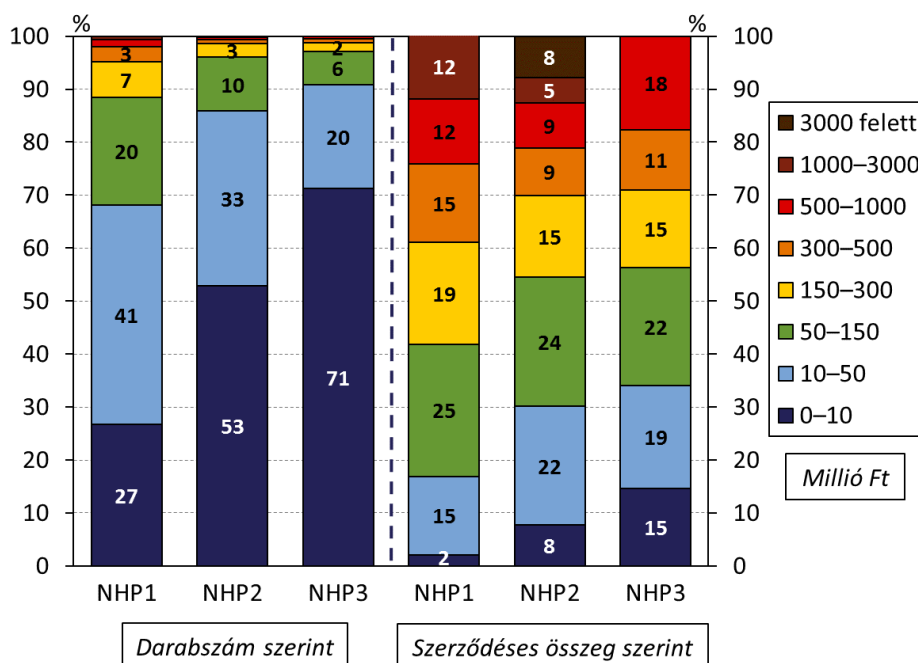
Megjegyzés: a megoszlás nem tartalmazza az NHP3 II. (deviza)pillérét, az egyéni vállalkozókat és őstermelőket. Forrás: MNB.

A harmadik szakasz devizapillérében a társas vállalkozásoknak nyújtott hitelek több mint 60 százaléka 8–10 éves futamidejű, mivel ebben a pillérben nagyobb volt az ingatlanhoz kapcsolódó beruházások aránya. A forintpillérben a társas vállalkozásoknak nyújtott hitelek esetében a hosszú futamidők részaránya ennél jelentősen kisebb, 40 százalék körüli volt, azonban az önálló vállalkozóknak nyújtott hitelek több mint háromnegyede ebbe a futamidő-tartományba esik. A harmadik szakaszban nyújtott hitelek átlagos futamideje mindkét pillérben 9 év körüli, míg a lízingügyleteké 4-5 év közötti.

6. A HITELEK MÉRET SZERINTI MEGOSZLÁSA

A kisebb vállalkozások nagyobb térnyerésével összhangban csökkent az átlagos hitelméret is. Míg darabszám szerint a 10 millió forint alatti hitelek aránya az első szakaszban 30 százalék alatti volt, addig a kivezető szakaszban nyújtott forinthitelek közel háromnegyede ebbe a szegmensbe került (11. ábra). A medián hitelméret az első szakaszban még 21 millió forint volt, majd a második szakaszban 9 millió forintra, a kivezető szakaszban pedig 7 millió forintra csökkent.

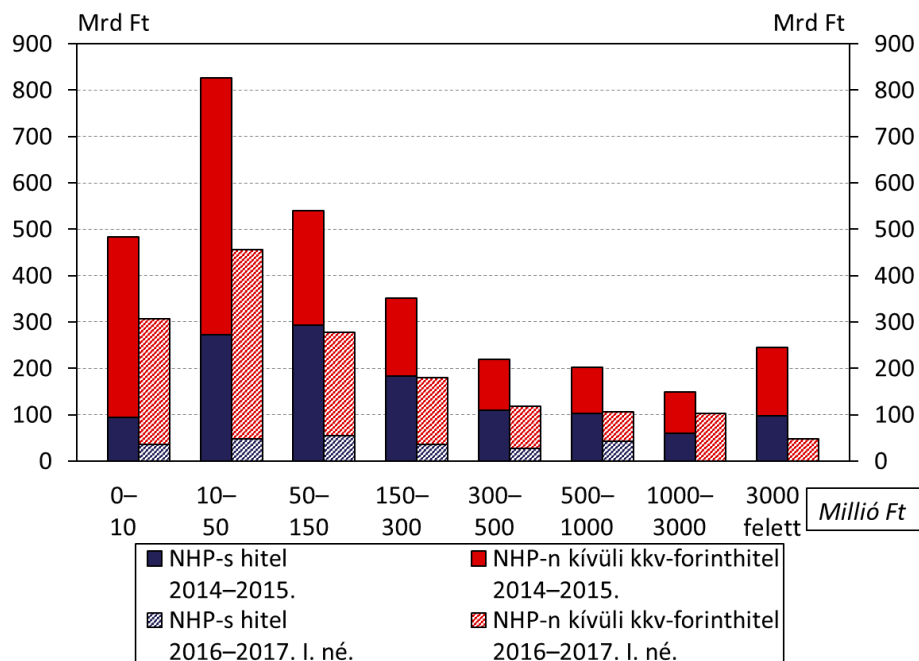
11. ábra: Az NHP-s forinthitelek hitelméretének eloszlása

Megjegyzés: darabszám és szerződéses összeg szerint; a megoszlás nem tartalmazza az NHP3 II. (deviza)pillérét, az egyéni vállalkozókat és őstermelőket. Forrás: MNB.

Az NHP kivezetési szándékával összhangban szinte minden méretkategória esetén jelentősen csökkent az NHP-s hitelek részaránya a kkv-hitelezésen belül. Míg például 2014–2015-ben az 50 és 500 millió forint közötti hitelek nagyjából felét az NHP-ban nyújtották, addig a harmadik szakasz idején ez az arány 20 százalék körülire csökkent (12. ábra).

12. ábra: Az NHP-s és NHP-n kívüli kkv-forinthitelek hitelmérete volumen szerint

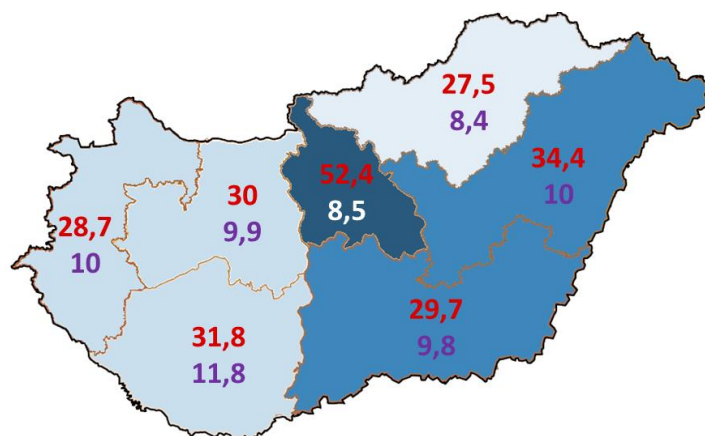

Megjegyzés: szerződéses összeg szerint, a megoszlás nem tartalmazza az NHP3 II. (deviza)pillérét, az egyéni vállalkozókat és őstermelőket. A vizsgált két időszak eltérő hosszúságú! Forrás: KHR, MNB.

Volumen szerint a harmadik szakasz devizapillérében a társas vállalkozásoknak nyújtott hitelek mintegy harmadát fordították a bankok 3 és 10 milliárd forint közötti hitelek nyújtására, míg a forintpillérben az 50 és 150 millió forint közötti hitelek a legjellemzőbbek, arányuk mintegy 20 százalékos.

Az átlagos hitelösszeg a program egészét tekintve 36 millió forint, a medián 9,9 millió forint. Az átlagos hitelméret Közép-Magyarország régióban a legmagasabb, mintegy 52 millió forint, miközben a medián érték itt a második legalacsonyabb, 8,5 millió forint (13. ábra).

13. ábra: Az NHP-s hitelek átlaga és mediánja régióként (millió Ft)

Megjegyzés: a felső sorban lévő számok az adott régióban székhellyel rendelkező vállalkozások hitelei összegének átlagát, az alatta lévőket a mediánját mutatják. Forrás: MNB.

2. táblázat: Az egyes szakaszokban nyújtott hitelek átlagos mérete és futamideje

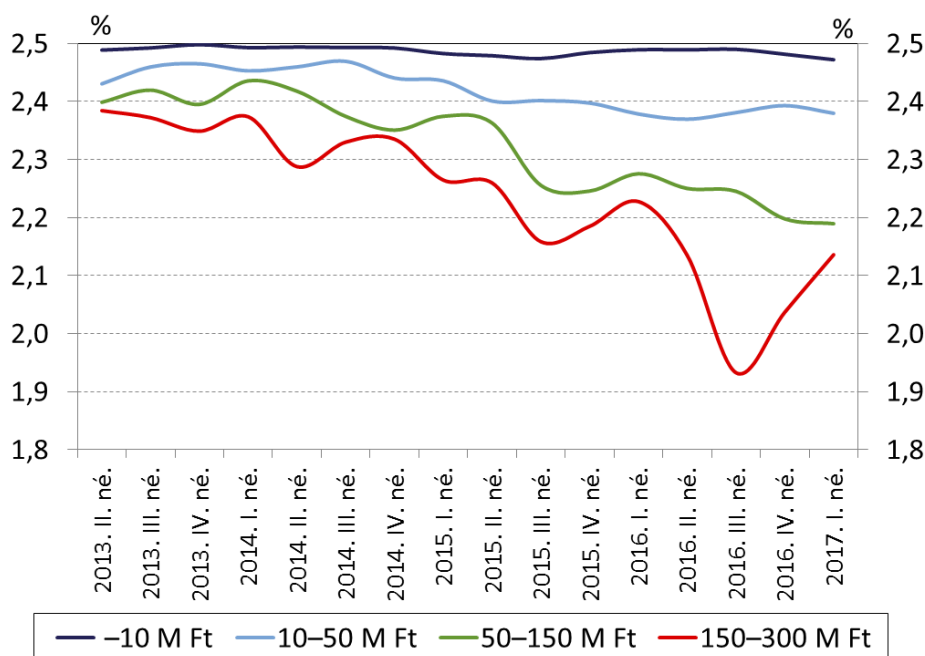
	Első szakasz		Második szakasz		Harmadik szakasz	
	Új beruházási hitel	Új forgóesz-közhitel	Új beruházási hitel	Új forgóesz-közhitel	I. (forint)pillér	II. (deviza)pillér
Szerződéses összeg	176,5 Mrd Ft	114,1 Mrd Ft	832,2 Mrd Ft	390,6 Mrd Ft	474,5 Mrd Ft	210 Mrd Ft*
Átlagos hitelméret	48,3 millió Ft	49,8 millió Ft	23,9 millió Ft	61,7 millió Ft	24,1 millió Ft	100,3 millió Ft*
Medián ügyletméret	15 millió Ft	20 millió Ft	6,6 millió Ft	25 millió Ft	6,8 millió Ft	20,9 millió Ft*
Szerződéses összeggel súlyozott átlagos futamidő	8 év	5,2 év	7,1 év	2,3 év	8 év	8 év

Megjegyzés: a devizapillérben az összegek a kapcsolódó forint refinanszírozás alapján kerültek feltüntetésre.

Forrás: MNB.

A 2,5 százalékbán limitált kamatmarzs viszonylag széles vállalkozási kör finanszírozására nyújtott lehetőséget. Míg a 10 millió forint alatti hitelek esetében, amelyeket jellemzően a kisebb, mikro-vállalkozások vettek föl, a bankok a magasabb hitelkockázattal és munkaráfordítással összhangban a 2,5 százalékos korláthoz közeli kamatozású hiteleket nyújtottak szinte végig (14. ábra). 2015 után már megfigyelhető az átlagos marzs csökkenése, a 10 millió forint fölötti, de különösen az 50 millió forint fölötti ügyletek esetében, amiben a bankok közötti verseny élénkülése és a jegybanki kamatcsökkentések játszhattak elsődleges szerepet.

14. ábra: Az NHP-s hitelek kamatmarzsának alakulása hitelösszeg szerint

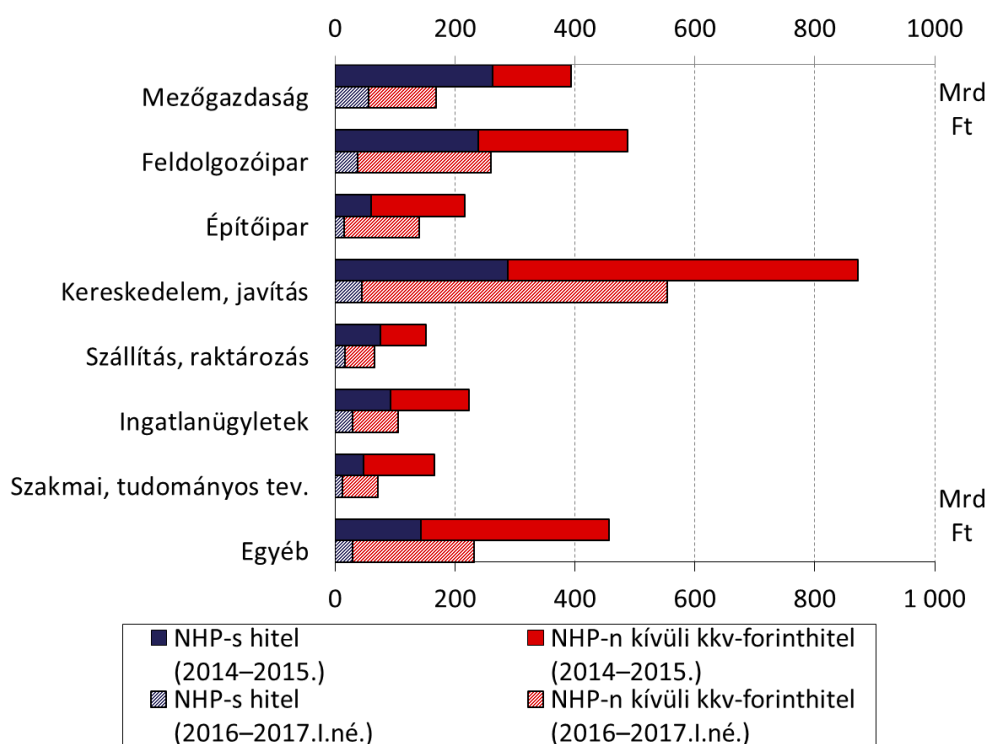

Megjegyzés: az NHP forintpilléreiben a társas vállalkozásoknak nyújtott hitelek, szerződéses összeggel súlyozva. Forrás: MNB.

7. A HITELEK ÁGAZATI MEGOSZLÁSA

Míg a 2014–2015-ös időszakban több ágazatban is 40% fölötti részesedése volt az NHP-ban nyújtott hiteleknek, a kivezető szakaszban – összhangban a kivezetési szándékkal – a piaci hitelezés részaránya növekedett. A mezőgazdaság ágazatban működő kkv-knak a 2014–2015-ös időszakban nyújtott forinthitelek több mint kétharmadát, a szállítás, raktározás és a feldolgozóiparban tevékenykedő kkv-knak mintegy felét, a kereskedelem, javítás ágazatban működőknek mintegy harmadát az NHP keretében nyújtották. A program kivezető szakaszában (2016–2017. I. negyedév), részben annak korlátozott keretösszege és célzott jellege miatt az összes szektorban visszaesett az NHP-s hitelek részaránya. Ezen időszakban a mezőgazdasági hitelek harmadát, a szállítás, raktározás ágazatban negyedét, a feldolgozóiparban mintegy 15 százalékát helyezték ki a hitelintézetek az NHP keretében. Ágazati részarányok tekintetében különösen a kereskedelem, javítás szektor NHP-s részaránya esett vissza, a hitelek mindössze 8 százaléka volt csak a programhoz köthető (15. ábra).

15. ábra: Az NHP-s és NHP-n kívüli kkv-forinthitelek volumene ágazat szerint

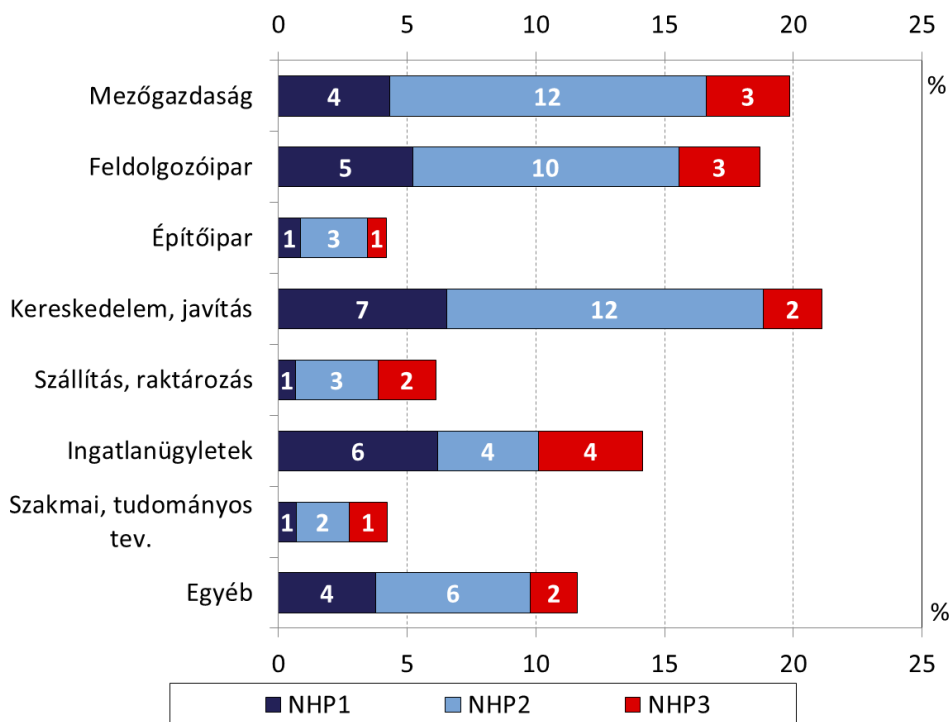
Megjegyzés: szerződéses összeg szerint; az ágazati megoszlás nem tartalmazza az NHP3 II. (deviza)pillérét, az egyéni vállalkozókat és – a társas vállalkozásoknak nyújtott piaci hitelekkel való összehasonlíthatóság érdekében – az őstermelőket. A vizsgált két időszak eltérő hosszúságú! Forrás: KHR, MNB.

Az NHP-s hitelek közel kétharmadát⁶ a kereskedelem, javítás ágazatban, a mezőgazdaságban és a feldolgozóiparban tevékenykedő vállalatok vették fel. A hitelintézetek a legtöbb hitelt (több

⁶ Mivel az egyéni vállalkozók ágazati besorolásáról nem áll rendelkezésre adat, ezért az ágazati arányok nem az összes NHP-s hitelhez, hanem az ágazati adatokkal rendelkező vállalatok összes NHP-s hiteléhez vannak viszonyítva.

mint 510 milliárd forintot) a kereskedelem, javítás szektorban működő kkv-nak nyújtották, az összes NHP-s hitelből a szektor részesedése ezzel 21 százalék feletti. A második és harmadik legjelentősebb ágazat a mezőgazdaság és a feldolgozóipar volt, mintegy 20, illetve közel 19 százalékos részesedéssel, mely együttesen mintegy 932 milliárd forintnyi szerződéskötést jelent (16. ábra).

16. ábra: A hitelek ágazati eloszlása

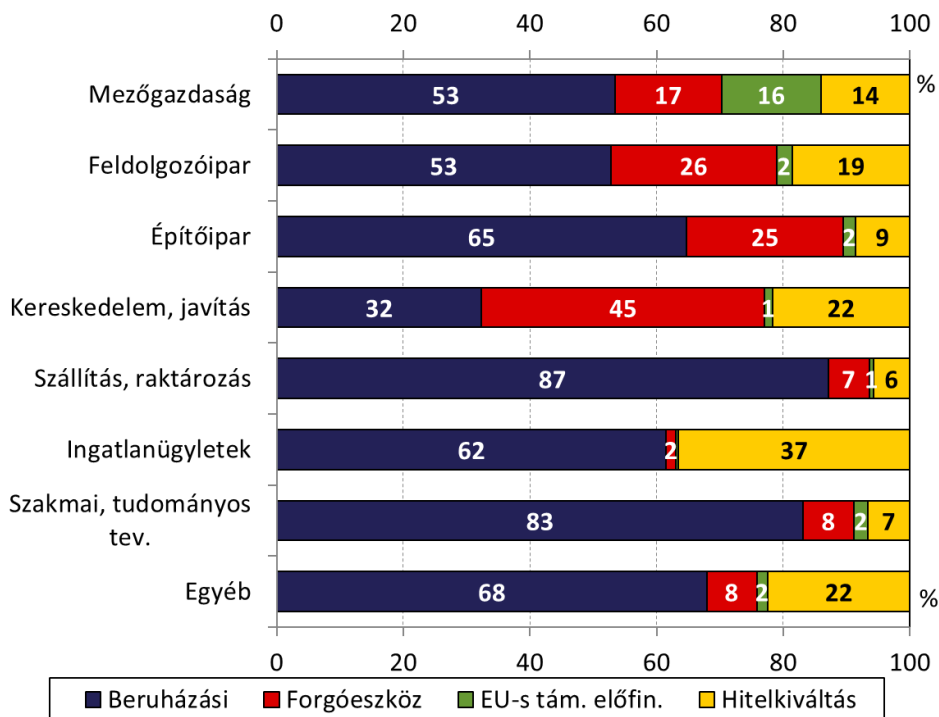
Megjegyzés: szerződéses összeg szerint; az ágazati megoszlás nem tartalmazza az egyéni vállalkozókat. Forrás: MNB.

Hitelcélokat tekintve szinte minden ágazatban a beruházási hitelek domináltak. A beruházási hitelek aránya a szállítás, raktározás ágazatban volt a legmagasabb (közel 90 százalék). A forgóeszközhitel-felvétel a kereskedelem, javítás ágazatban volt a legjellemzőbb, az EU-s támogatást előfinanszírozó hitelek aránya pedig a mezőgazdasággal foglalkozó kkv-knak nyújtott hitelek esetén volt a legmagasabb. A hitelkiváltás az ingatlanügyletekkel foglalkozó vállalkozásokra volt a legjellemzőbb. A három legnagyobb súlyú NHP-s ágazaton belül a beruházási hitelek aránya a mezőgazdaság és a feldolgozóipar esetében 50 százalék feletti, a kereskedelem, javítás esetében pedig közel egyharmad (17. ábra).

A három legnagyobb súlyt képviselő szektort alágazati bontásban vizsgálva a kereskedelem, javítás ágazatba jutó 510 milliárd forint összegű NHP-s hitel kétharmadát nagykereskedéssel foglalkozó kkv-k vették fel, közel 20 százaléka a kiskereskedő vállalkozásokhoz, mintegy 15 százaléka pedig a gépjármű, motorkerékpár kereskedelmével foglalkozó vállalkozásokhoz került. A mezőgazdaság ágazat 480 milliárd forint összegű hitelének mintegy fele a növénytermesztés szakágazatban működő vállalkozásokhoz jutott, de emellett jelentős az állattenyésztés részaránya is. A feldolgozóiparba jutó 452 milliárd forint összegű NHP-s hitel közel harmadát az élelmiszergyártás alágazatban tevékenykedő vállalkozások vették fel. Ezen kívül jelentősebb részaránnyal a fémfeldolgozási

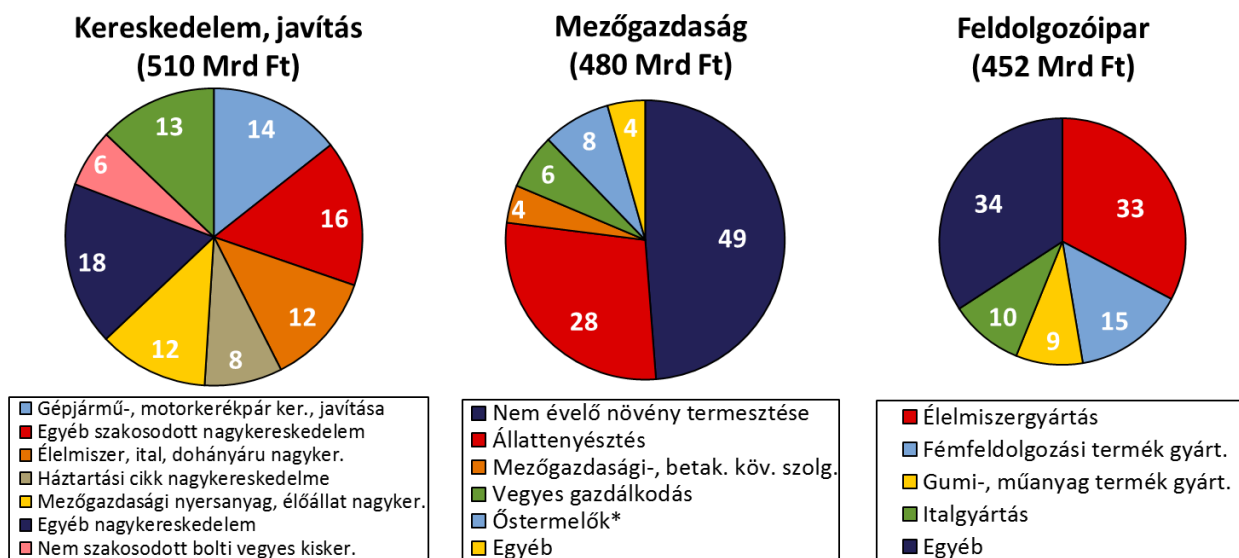
termék gyártása, az italgyártás és a gumi, műanyag termék gyártása alágazatok rendelkeznek, szektoron belül együttes részesedésük több mint 33 százalék (18. ábra).

17. ábra: A hitelek ágazati eloszlása hitelcél szerint

Megjegyzés: szerződéses összeg szerint; az ágazati megoszlás nem tartalmazza az egyéni vállalkozókat. Forrás: MNB.

18. ábra: Az NHP hitelekben belül a három legnagyobb súlyt képviselő ágazat megoszlása alágazatok, illetve szakágazatok szerint

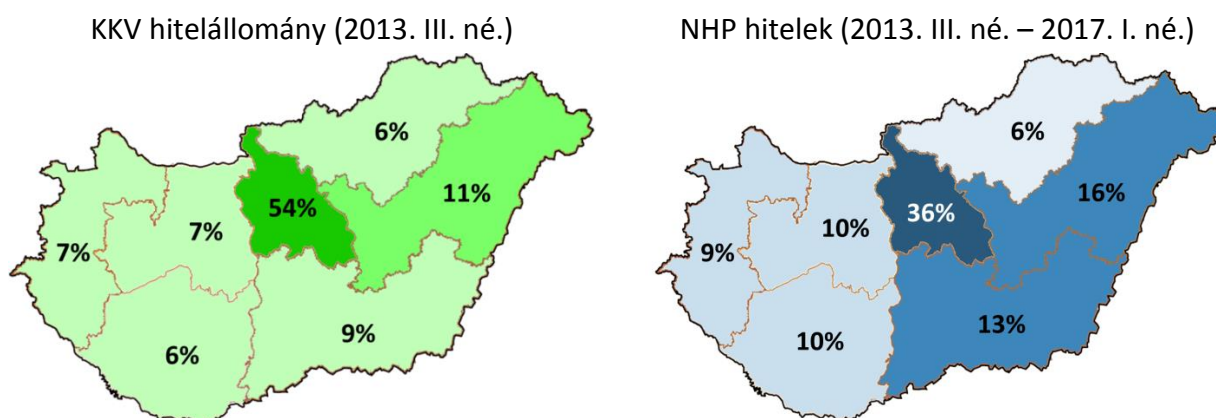

Megjegyzés: szerződéses összeg szerint; az ágazati megoszlás nem tartalmazza az egyéni vállalkozókat. A mezőgazdasági ágazaton belül külön egységként került feltüntetésre az őstermelői tevékenység, mivel azok szakágazati besorolása nem állapítható meg. Forrás: MNB.

8. A HITELEK REGIONÁLIS ELOSZLÁSA

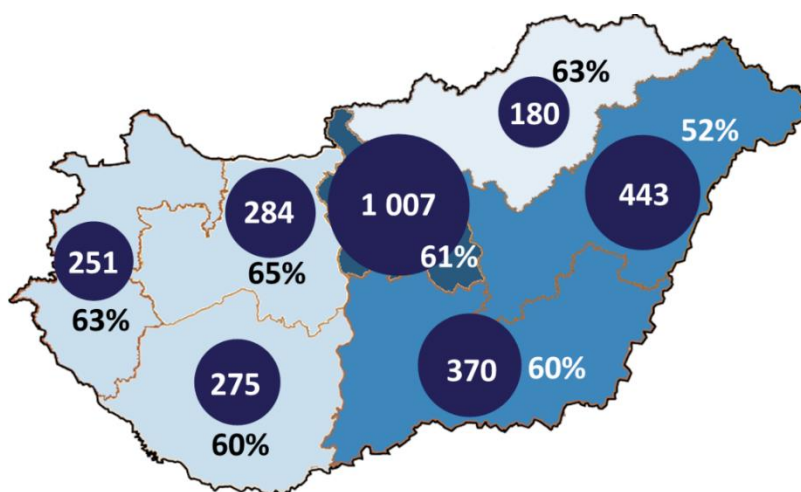
Az NHP-ban alacsonyabb a kkv-hitelek regionális koncentrációja. Az NHP-s hitelek kihelyezése területileg már az első szakaszban is kiegyenlítettebb volt, mint a teljes kkv-hitelállomány viszonylatában a program elindítását megelőzően; ez a tendencia a program további két szakaszában is folytatódott. Míg az NHP indulásakor a kkv-hitelállomány mintegy 54 százaléka közép-magyarországi székhelyű vállalkozásokhoz kapcsolódott, az NHP-ban megkötött hitelszerződések összegének csak 36 százaléka köthető ehhez a régióhoz. Összhangban a mezőgazdasági vállalkozások NHP-n belüli magas arányával, az alföldi régiók részesedése a programban hangsúlyosabb, a hitelek közel harmada ide áramlott (19. ábra).

19. ábra: A hitelek regionális eloszlása

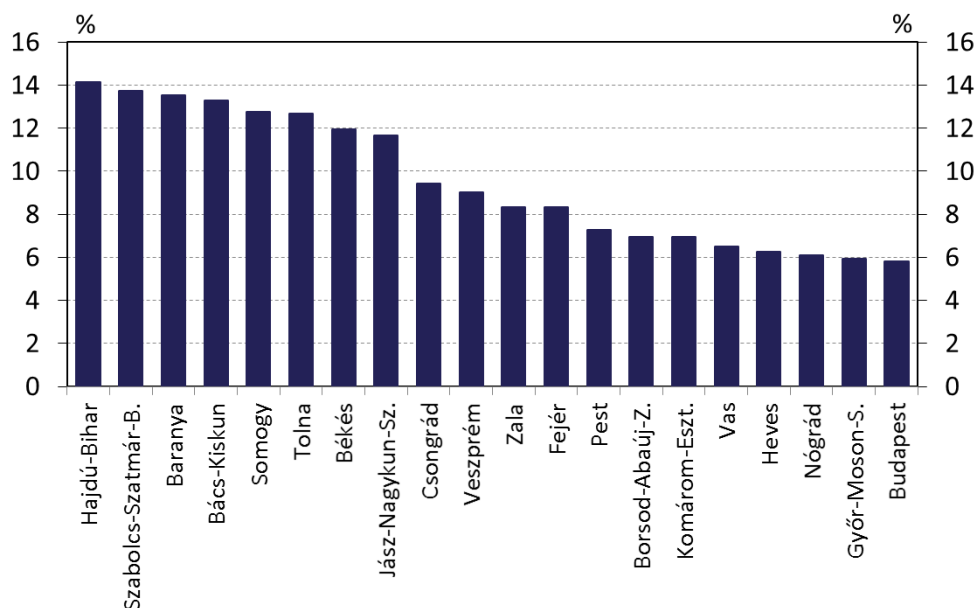
Megjegyzés: az NHP-s hitelek szerződéses összeg szerint. Forrás: KHR, MNB.

20. ábra: Az NHP-s hitelek összege régióként (Mrd Ft) és a beruházási hitelek aránya

Megjegyzés: szerződéses összeg szerint. Forrás: MNB.

21. ábra: Az NHP-s hitelek összegének a 2016-os megyei GDP-hez viszonyított aránya

Megjegyzés: szerződéses összeg szerint. Forrás: MNB.

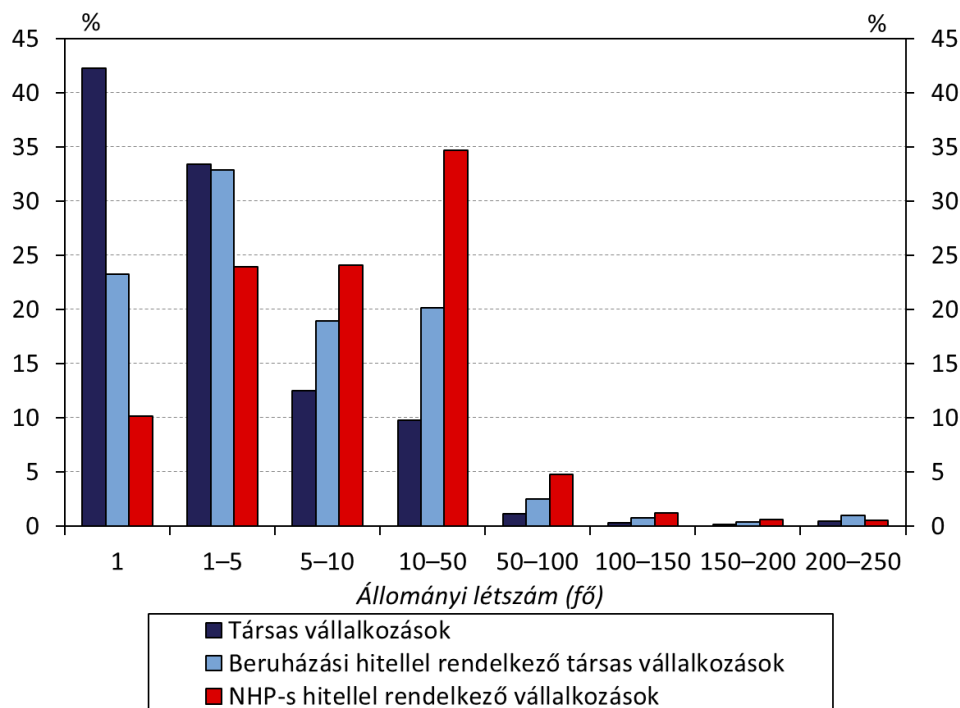
9. A HITELFELVEVŐ VÁLLALKOZÁSOK EGYES JELLEMZŐI

Az NHP-s hitellel rendelkező társas vállalkozások döntő többsége 50 főnél kevesebbet foglalkoztat. Ugyanakkor míg az összes társas vállalkozás megoszlását tekintve az 5 fő alatti foglalkoztatottal rendelkezők dominálnak, az NHP-s hitellel rendelkező, illetve a bármilyen beruházási hitellel rendelkező vállalkozások esetében jelentős hányadot képviselnek az 5–50 fő közötti dolgozói létszámmal rendelkezők is⁷. Az NHP-s hitelt felvett vállalkozások létszám tekintetében jellemzően nagyobbak, mint a bármilyen beruházási hitellel rendelkező vállalkozások (22. ábra).

Árbevétel tekintetében is jellemzően nagyobbak az NHP-s vállalkozások a többi vállalkozásnál. Jóllehet mindhárom vállalatcsoport esetében a sokaság mintegy harmada a 10–100 millió forint közötti árbevétellel rendelkező csoportba esik, az NHP-s hitelt felvett vállalkozások között ugyanekkora arányt képviselnek a 100–500 millió forint közötti árbevétellel rendelkező vállalkozások, a másik két vállalatcsoport esetében ez a méretkategória már kisebb súllyal bír (23. ábra).

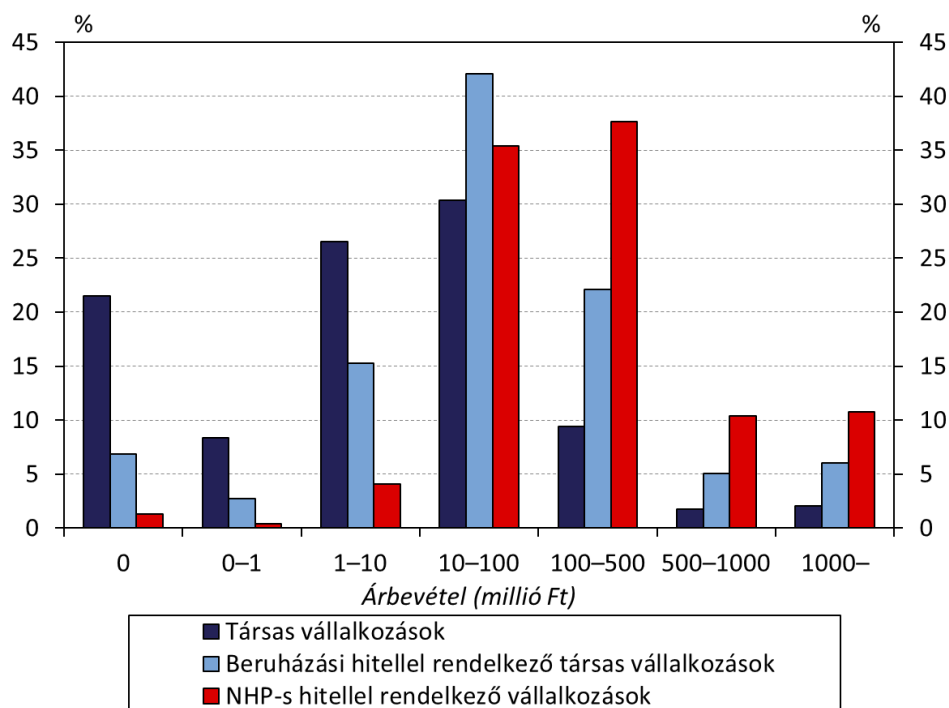
⁷ A társas vállalkozásokra vonatkozó és a beruházási hitellel rendelkező vállalkozásokra vonatkozó adatokat Banai Ádám, Lang Péter, Nagy Gábor és Stancsics Martin, az EU-s források felhasználásának témájában végzett, mikroadatbázison történő kutatásaiból vettük át (*Impact evaluation of EU subsidies for economic development on the Hungarian SME sector*, MNB 2017, Mimeo).

22. ábra: Társas vállalkozások megoszlása állományi létszám szerint

Megjegyzés: a NAV 2015. évi TAO adatbázisában szereplő társas vállalkozások adatai alapján. Forrás: KHR, MNB, NAV.

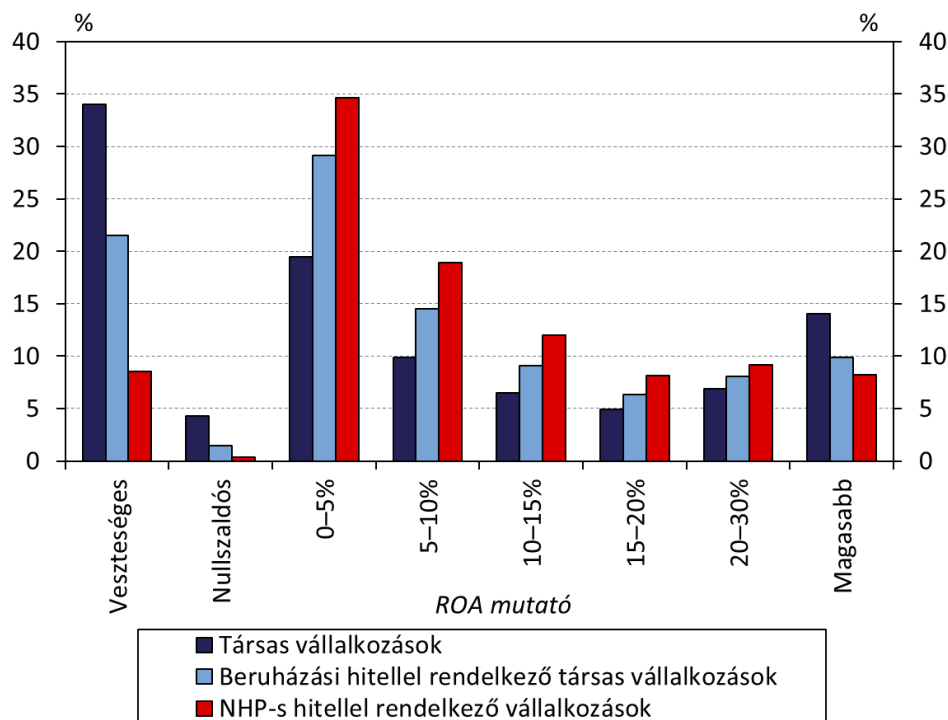
23. ábra: Társas vállalkozások megoszlása árbevételük szerint

Megjegyzés: a NAV 2015. évi TAO adatbázisában szereplő társas vállalkozások adatai alapján. Forrás: KHR, MNB, NAV.

Az NHP-s hitellel rendelkező vállalkozások több mint 90 százaléka nyereséges volt 2015-ben, szemben a társas vállalkozások 60 százalék körüli arányával. A programban hitelt felvevő vállalkozások több mint felének 10 százalék alatti, egyötödének 10 és 20 százalék közötti eszközarányos nyereséget (ROA) sikerült elérnie. A veszteséges vállalkozások kisebb arányt képviselnek az NHP-s hitelt felvett vállalkozások közt, mint általában a társas vállalkozások vagy a beruházási hitellel rendelkező vállalkozások esetében, ami vélhetően a kamatmarzs felülről való korlátozásának is köszönhető (24. ábra).

24. ábra: Társas vállalkozások megoszlása eszközarányos jövedelmezőségük (ROA) szerint

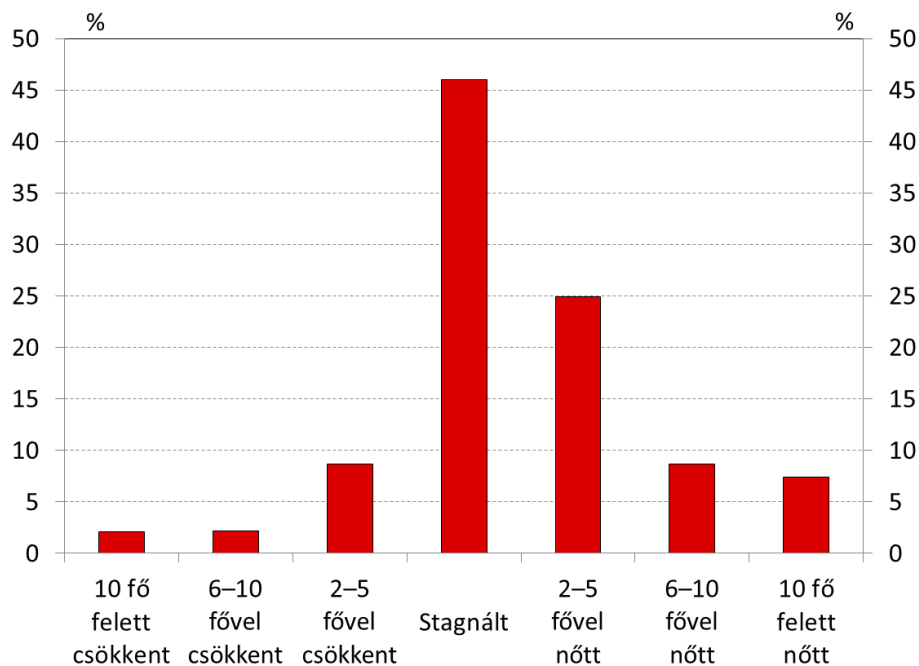

Megjegyzés: a NAV 2015-ös évi TAO adatbázisában szereplő társas vállalkozások adatai alapján. Forrás: KHR, MNB, NAV.

Az NHP-ban hitelt felvett vállalkozások növekedni tudtak 2012 és 2015 között. A programban hitelt felvett vállalkozások mintegy 40 százalékánál bővült a foglalkoztatottak száma a 3 év alatt⁸ (25. ábra), közel háromnegyedük árbevétele pedig 5% feletti mértékben nőtt (26. ábra).

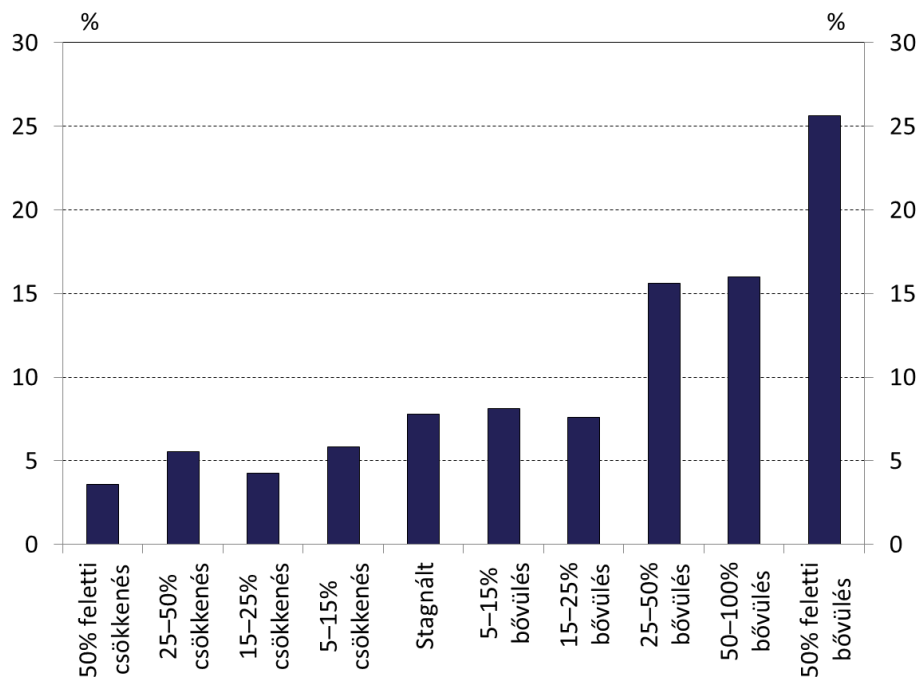
⁸ A program teljes foglalkoztatásra gyakorolt hatása az itt láthatónál nagyobb is lehet egyrészt azért, mert 2016-os beszámoló adatok nem állnak rendelkezésre, másrészt a másodkörös hatások az NHP-ban nem résztvevő vállalatok foglalkoztatását is érintik. Ugyanakkor az itt látható létszám-bővülés egy része feltehetően bekövetkezett volna a program hiányában is. Ez a statisztika tehát önmagában nem alkalmas a foglalkoztatásra gyakorolt hatás pontos felmérésére, csupán a hitelezett vállalatok leíró elemzését szolgálja.

25. ábra: Az NHP-s hitellel rendelkező társas vállalkozások létszámának változása (2012–2015.)

Megjegyzés: a NAV 2012. és 2015. évre vonatkozó TAO adatbázisában egyaránt szereplő társas vállalkozások adatai alapján. Forrás: KHR, MNB, NAV.

26. ábra: Az NHP-s hitellel rendelkező társas vállalkozások árbevételének változása (2012–2015.)

Megjegyzés: a NAV 2012. és 2015. évre vonatkozó TAO adatbázisában egyaránt szereplő társas vállalkozások adatai alapján. Forrás: KHR, MNB, NAV.